

AMARUŚATAKA

BIBLIOTHECA ASIATICA

SARJA KOLLEGIUM

Amar Annus (Tartu Ülikool)

Karin Dean (Tallinna Ülikool)

Margus Ott (Tallinna Ülikool)

Üllar Peterson (Tallinna Ülikool)

Rein Raud (Tallinna Ülikool)

Tallinna Ülikool

AMARUŠATAKA

AMARU SADAKOND VÄRSSI

Sanskriti keelest tõlkinud ja
kommenteerinud Martti Kalda

TLÜ Kirjastus
Tallinn 2016

Bibliotheca ASIATICA

Bibliotheca Asiatica

Amaruśataka

Amaru sadakond värssi

Tõlgitud väljaandest:

Amaruśatakam of Śrī Amaruka with the Rasikasaṃjivinī Sanskrit

Varanasi: Chowkhamba Sanskrit Series Office 1966

Raamatu väljaandmist on toetanud Eesti Kultuurkapital

Toimetanud Berit Kaschan

Kujundanud ja küljendanud Sirje Ratso

Sarja makett: Rakett

Autoriõigus (tõlge, saatesõna, kommentaarid): Martti Kalda, 2016

Autoriõigus: Tallinna Ülikooli Kirjastus, 2016

ISSN 1736-9118

ISBN 978-9985-58-824-6

TLÜ Kirjastus

Narva mnt 25

10120 Tallinn

www.tlupress.com

Trükk: Pakett

SISSEJUHATUS

Vana-India klassikalisele kirjandusele (skr *kāvya*; algus u 500–1500 pKr) pandi alus Gupta dünastia (4.–6. saj) valitsusajal. Termin *kāvya* (tuletis sõnast *kavi* 'poet, prohvēt, tark') on raskesti defineeritav; seda võiks tõlkida „tarkuseks“ või „visiooniks“, ehk koguni „jumalikuks nägemuseks“ või „ilmutuseks“. Vana-India kultuuris tähistas *kāvya* eelkõige ilukirjandust, veelgi kitsamalt ja täpsemalt luulet. Seega tekkis kirjandus *par excellence* käsikäes klassikalise luule sünniga.

Gupta ajastu alguseks polnud puhtakujulist ja selgelt defineeritud iseseisvat lüürilist luulet veel olemas, see kasvab välja ja puhastus eepilisest luulest aja jooksul. Heaks näiteks sellistest arengutest on kuulsaima sanskriti keeles kirjutanud autori Kālidāsa (4.–6. saj) looming, sest tema kirjutab nii eepilist kui ka lüürilist luulet. Kālidāsa sulest on pärit eepilised poemid „Kumārasambhava“ („Printsi sünd“) ja „Raghuvamśa“ („Raghu suguvõsa“), värss-draamad „Abhijñāna Śakuntalā“ („Śakuntalā taasleidmine“), „Vikramorvaśīya“ („Urvaśi vaprus“) ja „Mālavikāgnimitra“ („Mālavikā ja Agnimitra“) ning ka lüürilised poemid „Meghadūta“ („Saadik pilv“) ja „Rtusamhāra“ („Aasta-aegade vaheldumine“). Seega oli Kālidāsa küll esimene, ent mitte puhtakujuline lüüriline luuletaja.

Nimekamate lüüriliste luuletajate seas oli ajalisel järgmine 5.–7. sajandil tegutsenud Bhartṛhari, kelle loomingus

on nii erootilist, didaktilist kui ka religiooset lüürikat. Talle järgnevad Amaru (7.–8. saj) ning abielusidemete kaudu omavahel suguluses olnud religioosse lüürika meistrid Bāṇa ja Mayūra (7. saj). Hilisemast keskajast on märkimisväärsed nii lüürikat kui ka eepikat viljelenud Kashmiri päritolu Bilhaṇa, kes tegutses 11.–12. sajandil Mahārāshtras ning Ida-Indias religiooset armuluulet kirjutanud Jayadeva ja Govardhana 12.–13. sajandil. Nimekirja lõpetab 17. sajandil elanud mitmekülgne ja ülimalt produktiivne lüüriline luuletaja Jagannātha.

„Amaruśataka“ autorist pole teada kuigi palju. Isegi tema nimekuju on erinevate autorite tekstides erinev: Amaru, Amaruka, Amarū, Amarūka, Amara, Amaraka, Amraka. Sisuliselt on Amaru varjukuju, pelgalt nimi temanimelise umbes sajast vārsist koosneva luuleraamatu pealkirjas. Pseudonüüm, kui soovite.

Kuigi India traditsioon väidab ja luulekeel osutab, et Amaru oli Kālidāsa (4.–6. saj) ja Bhartṛhari (5.–7. saj) kaasaeagne, on Amaru eluaja dateerimine keerukas. Esimesena tsiteeris „Amaruśataka“ vārsse (allikat ja autorit nimetamata) kirjandusteoreetik ja grammatik Vāmana (elanud u 7.–8. saj) umbes aastal 800 (vt „Kāvyaḷamkāra“ – „Kirjanduslikud kaunistused“ III, 2, 4; IV, 3, 12; V, 2, 8), ent poeet Amarat nimetas esimesena nimepidi luuletaja ja filosoof Ānandavardhana (elanud u 820–890) umbes aastal 850 (vt „Dhvanyaḷoka“ – „Luulepeegel“ III, 7). Neile andmetele toetudes paigutab suurem osa uurijaid Amaru elu ja tegevuse Põhja-Indias ajavahemikku 650–750 (vt Keith 1928:

183; Winternitz [1963/67] 1985: 126–127, 131; Devadhar [1959] 1984: 12; Lienhard 1984: 92).

Amaru elas ajal, mil varakeskaegne Gupta dünastia riik (4.–6. saj) käis hunnide (skr *hūṇa*) sissetungide (alates 5. saj lõpp kuni 6. saj algus) ja vasallide sisevõitluste tõttu alla ja lagunes. Kuigi Gupta suguvõsa vürstid säilitasid võimu riigi tuumikalade üle Gangese jõe orus kuni 7. sajandi lõpuni (paiguti kuni 12.–14. sajandini), võis hindude ühise impeeriumi idee mõneks ajaks unustada. 6.–7. sajandil tekkis Põhja-Indias arvukalt väikeriike: Maitrika dünastia Vallabhīs (tänapäeval Gujarāt), Maukhari dünastia Kanaujīs (tänapäeval Uttar Pradesh), Vardhamāna dünastia Pandžabis, Yaśovarmani dünastia Mālwas (tänapäeval Madhya Pradesh), Karkota dünastia Kashmiris, Varmani dünastia Assamis, Śaśānka dünastia Bengaalias, Keśari ja Gaṅga dünastiad tänapäevases Orissas (idarannikul) (vt täpsemalt Daniélou 2011: 152–155, 176–177).

Seitsmenda sajandi mõjukaimad valitsejad olid Harśa-
vardhana (valitses u 606–646/647) Pandžabis ja Gangese jõe oru lääneosades ning Śaśānka (valitses u 600–625) Bengaalias ja Gangese jõe oru idaosades (Daniélou 2011: 161–164). Kaheksandal sajandil võitlesid omavahel ülemvõimu pärast Kashmiri vürst Lalitāditya (valitses u 724/725–755/760) ning Kanauji kuningas Yaśovarman (võimul u 725–752) (Daniélou 2011: 166).

Valitsejad löid ise kirjandust ja toetasid kirjanduse loojaid. Kuningas Harśale on omistatud kolme näidendi – „Ratnāvalī“, „Priyadarśikā“ ja „Nāgānanda“ („Madude

õndsus“) ning kahe budistliku luuleteose – „Suprabhātas-totra“ („Hümn kauni koidiku kiituseks“) ja „Aṣṭamahāsth ānacaityavandanāstava“ („Kaheksa suurtsugu pühapaiga kiidulaul“) autorsus (vt Lienhard 1984: 100, 134). Tema õukonnas elasid luuletaja Mayūra(bhaṭṭa) ning kirja-mees Bāṇa(bhaṭṭa) (u aastatel 600–650). Esimene on tuntud oma luulekogude „Sūryaśataka“ („Sada värssi Päikese kiituseks“) ning „Subhāsitāvalī“ („Kauni kõne kaelakee“) poolest, teine oli nii romaanikirjanik (romaanid „Kādam-barī“ ja „Harśacarita“ – „Harśa elu“), poeet (luulekogu „Caṇḍīśataka“ – „Sada värssi Caṇḍi kiituseks“) kui ka näitekirjanik (näidend „Pārvatīpariṇaya“ – „Parvatī pulmapidu“) (vt täpsemalt Keith 1928: 210–213; Winternitz [1963/67] 1985: 132–136; Lienhard 1984: 81, 134, 138, 151, 244).

Yaśovarmani õukonnas elasid ja tegutsesid poeedid Bhavabhūti ehk Śrīkantha Nīlakaṇṭha (elas u aastatel 700–730) ning Vākpatirājan (elas u aastatel 715–750). Bhavabhūti sulest on säilinud kolm näidendit: „Rāmāyaṇa“-ainelised „Mahāvīracarita“ („Suure kangelase elulugu“) ja „Uttararāmacarita“ („Rāma hilisem elu“) ning „Mālatīmādhava“ (India Romeo (Mādhava) ja Julia (Mālatī) armulugu) (vt Lienhard 1984: 52, 115, 199). Vākpati kirjutas aga luulet, tema kuulsaim teos on praakritis poeem „Gauḍavaha“ (pra „Suhkrujōgi“) (Lienhard 1984: 83, 199).

Samal ajal rivaalitsesid Lõuna-Indias kaks dünastiat: Pallava dünastia (6.–9. saj) tänase Tamil Nādu ja Karnāṭaka aladel ning Varane Cālukya dünastia (6.–8. saj) Mahārāshtras, Karnāṭakas ja Andhra aladel. Esimene edendas sanskriti-

keelse kõrval ka tamilikeelset, teine kannadakeelset kirjandust. Pallava dünastia kaitse all elas kuulus grammatik, keeleteadlane ja romaanikirjanik Daṇḍin (7.–8. saj) ning rajati imekauneid templeid Mahābalipurami ja Kāñcī linnadesse. Cālukya dünastia rajas samal ajal terveid templilinnu: Bādāmi, Aihole ja Pattadakali. Valitsev religioon oli hinduism, kuigi toetati ka budismi ja džainismi (vt täpsemalt Daniélou 2011: 158–160; 184–186).

Budism õitses eriti Põhja-Indias, kus asusid hiiglaslikud kloosterülkoolid (Nālandā ja Vikramaśilā). Indiat külastasid Tang dünastia (618–907) budistlikud palverändurid, kelle seast kuulsamad on ehk 7. sajandi keskpaiku (629/630–644/645) seigelnud Xuan Zang (596/602–664) ning sajandi teisel poolel (671–695) Indiat väisanud Yi Jing (635–713). 8. sajandil elasid ja tegutsesid Põhja-Indias kuulsad budistlikud mõtlejad ja müstikud Śāntideva, Śantarakṣita, Padmasambhava ja Vimalamitra, kelle tegevuse tulemusena jõudis budism ka Himaalaja regiooni (Nepali, Kashmiri ja Tiibetisse).

India ilmavaade (religioonid, ühiskonnakorraldus, keeled, kirjandus, kunst) levis jõudsasti Kagu-Aiasse, kultuuri import itta oli 7.–8. sajandil täies hoos. Lõuna- ja Kesk-Vietnami rannikuala valitses hinduistlik Champa riik (2.–15. saj). Monid Birmas ja khmeerid Kambodžas ammutasid India kultuuri, vastavalt budismi ja hinduismi, khmeeride Angkori impeeriumi (9.–15. saj) sünnini aga oli veel aega. Indoneesia saari (Sumatrat, Jaavat ja Kalimantanit) ja Malay poolsaart valitses Śrivijaya impeerium (u 650–1380). Seal

tegutsesid kümned dünastiad, kellest kuulsamate hulka võib lugeda Sañjaya ja Sailendra dünastiaid Jaava saarel. Esimene neist rajas kuulsa Prambanani hinduistliku templikompleksi ja teine Borobuduri budistliku hiigelstuupa (mõlemad 9. saj).

Amaru täpne eluaeg ja patroon on meile teadmata, see tõttu võime tema elusaatust kirjeldatud ajaloosündmuste keerises vaid ette kujutada. Ilmselt oli ta piisavalt tuntud, kuna tema luule on meie ajani säilinud (st tema luuleteose käsikirju paljundati, kommenteeriti ja tsiteeriti). Pole aga teada, millise valitseja või vürsti teenistuses Amaru seisis, oli ta vabakutseline (ränd)luuletaja või elas ja tegutses ta mõne vähemtähtsa võimukandja kaitse all. Info puudumine viitab pigem vabakutselise staatusele. Selles mõttes oli segasel poliitilisel olukorral ka omi eeliseid: kirjamehed said võimaluse valida, kelle teenistuses olla ning soovi korral võisid nad patrooni vahetada. Teisalt olid elu ja teenistus muutlike olude tõttu ebakindlad. Ajaloolise olukorra kohta pole Amaru luules ühtegi viidet. Kord mainitakse turvist (12. värsis) ja kord mitmeid riike (99. värsis). Eluolu puudutav ebakindlus avaldub vaid neis luuletustes, kus kõneldakse võimalusest, et reisimine lahutab armastajad igaveseks (vt värsid 10, 12, 13, 34, 54, 61, 62, 76, 79, 99). Samas võib olla tegu ka pelgalt luules kultiveeritud konstruksiooniga.

Ainsana aitab Amaru isikult veidigi saladuseloori kergitada (või siis hoopis segadust juurde külvata) Vana-India poeet ja filosoof Mādhava (elas u 1197–1276), kes

toob oma teoses „Śaṅkaradigvijaya“ („Śaṅkara maailmavallutus“; vt IX–X ptk) välja eriskummalise legendi (vt Winternitz [1963/67] 1985: 127; Keith 1928: 184; Devadhar [1959] 1984: 9–11). Kord olevat kuulus India *advaita vedānta* koolkonna filosoof Śaṅkara (elas traditsioonilise dateeringu kohaselt aastatel 788–820) sattunud ühes õpilastega Vārānāsi linna. Seal tekkis tal vaidlus *mīmāṃsā* koolkonna filosoofi Maṇḍanamiśraga (elas u 850–900). Kuna Maṇḍanamiśra hakkas arutelu kaotama, tuli mehele appi tema naine Śāradā (India tarkusejumalanna Sarasvatī kehastus), kutsudes pühameest kõrvutama teadmisi armuelu teemadel. Et askeedil säärased teadmised puudusid, palus ta ühe kuu jagu ajapikendust. Selle aja vältel lahkus ta oma kehast, jättes õpilased seda valvama ning sisenes äsja surnud Kashmiri kuninga Amaru kehasse. Kuningana maitstes Śaṅkara saja haareminaisega kõiki armuelu rõõme ning lõi pärast iga naisega ühtimist luuletuse. Kuu aja möödudes pöördus ta tagasi oma kehasse ja lasi Amarul taas surra. Võit Maṇḍanamiśra abikaasa üle oli loomulikult kindel, samas jäid mehe askeedivanded murdmata.

Kahtlemata on tegu kena looga, ent tõde ei tasu sellest otsida. Kashmiri ajalugu ei tunne ühtki Amaru-nimelist kuningat, samuti pole „Amaruśataka“ ja Śaṅkara teoste stiilis midagi ühist. Isegi Amaru ja Śaṅkara eluajad, rääkimata Śaṅkara ja Maṇḍanamiśra omadest, ei kattu, neid lahutab vähemalt 50 aastat. Samas otsib „Amaruśataka“ kommentaator Ravicandra oma kommentaarides igast luulekogu värsist kahte tähendust: otsest (armumotiiv) ja kaudset

(filosoofiline). Kuigi esmapilgul näib, et selline tegevus on mõtetu, võib tal isegi omamoodi õigus olla. Amaru luule on kahtlemata mitmekihiline ja mõnes väärsis võib leiduda isegi enam kui kaks tähendust.

„Amaruśataka“ originaal on säilinud neljas erinevas tekstiredaktsioonis: (1) Vemabhūpāla ja Rāmānandanātha kommentaaridega (u 1420) Lõuna-India versioon; (2) Ravicandra kommentaaridega (u 14.–15. saj) Ida-India ehk Bengali versioon; (3) Arjunavarmani (u 1215) kommentaaridega Lääne-India versioon; (4) Rudramadevakumāra kommentaaridega (u 1290–1330) segaversioon (Winternitz [1963/67] 1985: 126; Devadhar [1959] 1984: 12–14; Keith 1928: 183). „Amaruśataka“ väärside arv erinevates redaktsioonides varieerub 90–115 värsi piires (vt detailset nimekirja Devadhar [1959] 1984: 15–21; 119–131). Kuna eri versioonides võib kokkulangevusi täheldada vaid umbes 50–60 värsi puhul, siis on mitmed uurijad seisukohal, et „Amaruśataka“ ei pruugi olla ühe autori looming, vaid hoopis antoloogia. Seda arvamust toetab ka asjaolu, et mitmeid „Amaruśataka“ väärsse on omistatud teistele autoritele (Winternitz [1963/67] 1985: 126, 131; Keith 1928: 183; Devadhar [1959] 1984: 21–22). Siinse tõlke aluseks on saanud Arjunavarmani (st nimetatuist vanim) tekstiversioon.

Klassikalise käsitluse kohaselt (vt Devadhar [1959] 1984: 23–29) jagatakse „Amaruśataka“ väärsides esitatud teemad kaheks, kuigi kahtlemata leidub ka liigitamata väärsse. Termini *sambhoga* ('armuühe', ent ka 'armurõõm, (seksuaalne nauding') alla liigitatakse väärsid 3, 16, 19, 21, 27, 36–37,

40–41, 44–46, 48, 58, 72, 74, 77, 82, 90, 98 ja 101. Nende keskne teema on rõõm armastusest või nauding suguühtest:

27.

„Sina, häbelike silmadega neid,
küll oled hingematvalt kaunis
särgita! “

lausus kallim tema nõopi mudides.
Voodiserval naerva sõbratari silmis
rõõmsat õndsust märgates,
lahkusid kaaslannad vargsi
ettekändel tühisel.

Teine ja tunduvalt suurem teemadering koondub termini *vipralambha* ('lahusolek', ent ka 'tüli, pettumus') alla. See jaguneb omakorda neljaks alateemaks: (1) *viyoga* ('lahusolek' või ka 'ootus'); (2) *praṇayamāna* ('kirk, tujukus'); (3) *īrṣyamāna* ('armukadedus' või 'petmine'); (4) *pravāsa* ('teelolek, eemalviibimine'). Alajaotuste vahe pole siiski päris selge ja ühemõtteline ning mitmetes värssides teemad põimuvad. Teemade valik ning nende statistika paljastab India kirjandusele ning Amaru luulele omase tõsiasja: armastuse kurbadele aspektidele (lahusolek, tüli, tujutsemine, viha, uhkus, petmine) pööratakse tunduvalt suuremat tähelepanu kui naudingule ja õnnele.

Viyoga värssid (4, 28, 31, 59, 63, 65, 67, 70–71, 84, 86, 96, 100 ja 102) kirjeldavad armastuse maguskibedat ootust ning armastuse otsinguid, omamoodi eelmängulist vaimu- seisundit, valmisolekut armastuseks:

86.

Kallima südames,
 tema valgete rindade all
 pika lahusoleku kõrged leegid lõõmavad;
 silmadest, mis nõnda nukrad otsimast,
 kust kulges minu rada,
 pisarad nüüd piiskadena langevad.

Pranayamāna värsid (9, 14–15, 20, 23–25, 29, 42, 50, 52, 55–56 ja 80–81) pajatavad kirest, uhkusest ja vihast sündinud vastuoludest, solvumisest ja leppimisest, mis paratamatult armastuse ning iga suhtega kaasnevad:

9.

Raevust sõge armutar, ta mehe kindlalt köitis
 värisevate käte pehmesse embusse,
 sõbrataride silme all
 armupessa juhtis.
 Mehele taas ette heites kombetust
 leebel väriseval häälel,
 nüüd nutab, põtkib temake,
 ent kallim õnnelik, naerdes kõike eitab see.

Īrṣyamāna värsid (5–7, 17–18, 22, 26, 30, 32–33, 38–39, 47, 49, 53, 57, 60, 68–69, 85, 87, 91–93 ja 95) kujutavad aga armastuse petmise ja armukadedusega ning kallima kahtlustamisega seotud teemasid:

17.

„Mind selja tagant matslikult emmata,
siis kui ma solvunult piinlen.

Petis!

Häbitult käitudes,

meie ühiseid rõõme jalge alla tallates,
mida nõnda saavutada loodad?

Kae, su rinnaesine on punakas

võidest sinu armukese rindadelt,

määrdundu süljest ja salvist,

mille jätnud tema palmikute muster.“

Pravāsa värsid (10, 12–13, 34, 54, 61–62, 76, 79 ja 99) kõnelevad (valdavalt mehe) teeleminekust või teelolekust ning nii meeste kui ka naiste igatsusest oma kallima järele:

12.

„Kas õhtu alul, keskpaiku või hiljem veel,
kui päev juba kadunud käest,

siia naased sa, kallim?“ –

pärib pisaraist nõretav noorik,

hoides veel viivuks kinni armsamat,

kes kodumaalt lahkuda igatseb.

Sinna, kus viib saja päeva tee.

Ainsana sanskritikeelses lüürilises luules kasutab Amaru dialoogi (vt 50, 57, 70, 71, 94), maalides lühivärsi abil meie ette mehe ja naise vestlusi:

57.

„Noorik! “ – „Isand! “

– „Jäta viha, uhke neid! “ – „Mis viha? “

„Mul on kahju ... “

– „Isandal ei ole süüd, kõik on minu viga.“

„Miks siis nutad sa, miks väriseb su hääl?“

– „Kelle ees ma nutan?“

„See olen ju mina ... “ – „Kes olen mina sulle?“

– „Armuke.“

– „Ei, seda pole ma mitte, seepärast nutangi.“

„Amaruśataka“ on luulekogu ning seetõttu ei saa selle puhul tähelepanuta jätta ka originaali meetrikat, kuigi sanskriti luules riim puudub. Klassikalises sanskriti meetrikas (*chandas*) määratletakse värsimõotu silpide arvu järgi (*akṣara-chandas*) või silpide laadi (lühike või pikk silp) järgi (*mātrā-chandas*). Iga värss (*padya*) koosneb neljast jalast (*pāda*), kaks *pāda*'t kokku on värsipool, kaks värsipoolt on kokku värss. Lisaks silpide arvule *pāda*'s on klassikalises meetrikas oluline ka moora (*mātrā*), st see, kas tegu on lühikest ehk „kerget“ (*laghu*; tähis v) või pikka ehk „rasket“ (*guru*; tähis –) vokaali sisaldava silbiga. Kui värsimõote käsitletakse silpide laadi järgi, on silbid jagatud kolmesilbilistesse gruppidesse (*gana*). Sel kombel määratlevad üht värsimõotu nii silpide arv kui ka pikkade ja lühikeste vokaalide vaheldumine. (vt täpsemalt Keith 1928: 417–418; Kāle [1894] 1995: 537–539; MacDonell [1911] 1926: 232–234).

Amaru lemmikvärsimõõt näib olevat *śārdūlavikrīḍita*, selle värsimõodu järgi on ühes *pāda*'s 19 silpi (skeemis

12/7/; rõhuskeemiga: - - - / v v - / v - v / v v - / - - v / - - v / -), seega on terve värssi skeem 19:19/19:19//. *Śārdūlavikrīḍita* värssimõõtu on tõlgitud tekstiversioonis tarvitatud 61 korral (värssides 3, 5–6, 9–11, 13, 16–19, 21–24, 26–29, 33–37, 40, 42, 45–50, 54–55, 57, 60–63, 70, 72, 74, 76–79, 82–85, 87–89, 91–93, 96–97, 99 ja 101). Võimalik, et üksnes need ongi Amarule kuuluvad värssid, ning kõik ülejäänud on hiljem toimetajate lisatud (Keith 1928: 183).

Sagedasti (31 korral) on tarvitatud ka *śikhariṇī* (17 silpi ühes *pāda*'s skeemis 6/11/; rõhuskeemiga: v - - / - - - / v v v / v v - / - v v / v -) ja *harinī* värssimõõtu (17 silpi ühes *pāda*'s skeemis 6/4/7/; rõhuskeemiga v v v / v v - / - - - / - v - / v v - / v -). Seitsmeteistsilbilised on värssid 4, 7, 12, 14–15, 20, 25, 30–32, 38, 41, 43–44, 51–53, 56, 58, 67–69, 73, 75, 80–81, 90, 94–95, 98 ja 102. Üksikutes värssides (1, 2, 39, 59, 64–66, 71, 86 ja 100) on kasutatud teisigi mõõte, mille *pāda*'des on 8, 12, 14, 15 või koguni 21 silpi. Meetrikast sügavamalt huvitatu võib Amaru värssimõõdud tuvastada rõhuskeemide abil (vt Keith 1928: 418–421; Kāle [1894] 1995: 539–563; MacDonell [1911] 1926: 234–235).

Siinses tõlkes pole püütud originaali silpide arvul ja rõhuskeemidel baseeruvat meetrikat (st luule algset vormi) jäljendada, vaid on keskendunud Amaru luule sisule, mis ka rohkem kui tuhat aastat hiljem tänapäevaseks mõjub. Seepärast on tõlkes kasutatud vabavärssi, ent täpsuse huvides laotud need originaali eeskujul värssijalgadeks. Teadlikult pole kasutatud arhailist stiili, vaid tänapäevast puhast eesti kirjakeelt (st välditud on liigseid vöörõnu, slängi või

võõrkeele mõjul eesti keelde sünenud lausestust), sest nii nagu Amaru ei kasutanud arhaisme, ei näe minagi põhjust seda siinkohal teha. Mingit kindlat meetodit pole tõlkija järginud, pigem on lähtunud isiklikust tunnetusest. Ehk võiks öelda koguni, et isiklikest tunnetest. Eesmärgiks oli tõlkida Amaru luule sisu ja anda edasi tema stiili, mitte täpset luulevormi (ühes silpide arvu järgimisega). Seega pole tegu pelgalt tõlkega, vaid katsega luuletada Amaru uuesti eesti keeles. Selle raske ülesande juures oli tõlkijal väärtuslikuks abiks toimetaja Berit Kaschan, ilma kelle raske töö ja kerge suleta poleks Amaru luuletõlgetest ehk asja saanudki.

„Amarušataka“ luulekogu on möödunud kahesaja aasta vältel korduvalt Euroopa keeltesse tõlgitud. Saksakeelse esmatõlke tegi Georg Martin Dursch aastal 1828. Järgnesid Rich Simoni (1893), Hans Lindachi (1908) ja Friedrich Rükerti ja Johannes Nobeli (1925) tõlked. Inglise keelde pani esimesed Amaru värsid Edward Powys Mathers oma sanskriti luule tõlkevalimikus aastatel 1927–1930. Eriti populaarseks on Amaru tõlkimine inglise keelde saanud viimastel aastatel, teda on tõlkinud nii Andrew Schelling (2004), Greg Bailey (2005) kui ka Colin Leslie Dean (2013). Amaru loomingust on ilmunud ka mitmeid prantsuskeelseid tõlkeid, mille autoreiks on olnud Antoine-Léonard Chézy (1831), Franz Toussaint (1927) ja Alain Rèbiere (1993). Itaaliakeelseid tõlkeid on seni ilmunud kaks – Umberto Norsalt (1923) ja Daniela Sagramoso Rossellalt (1989). 1971. aastal tõlkis Fernando Tola Amaru värsid ka hispaania keelde.

Märkimist väärivad kindlasti ka Amaru tõlked rumee-
nia (George I. Stratulet, 1915), poola (Kazimierz Bukowski,
1922), portugali (Aurélio Buarque de Holanda Ferreira,
1949), ungari (Vererdi Jozsef, Faludy György; Franyo Zol-
tan, 1997), tšehhi (Oldrich Friš, František Hrubin, Zdenek
Hron, 2005) ja horvaadi (Mislav Ježic, 2011) keelde.

Olgu aga öeldud, et siinne kogu pole sugugi esimene
katse Amaru luulet eesti keelde tõlkida. Aastatel 1881–1915
Tartus ilmunud ajalehe Olevik asutaja ja esimene peatoime-
taja Ado Grenzstein (1849–1916) avaldas saksa keele vahen-
dusel tõlkeid mitmetest Ida keeltest. Tema India luulevali-
miku tõlgete hulgas on ka vähemalt kaks Amaru luuletust,
mille aluseks baltisaksa indoloog Leopold von Schröderi
(1851–1920) saksakeelsed tõlked. Olgu need tekstid koos
„Amaruśataka“ viidetega siinkohal ka välja toodud.

Neiu laul

(„Amaruśataka“ 28)

Kulm waub kokku kurjaste,
Kuid silm on siiski särane;
Küll süda ennast külmaks teeb,
Kuid weri siiski kehas keeb.

Suu seisab kinni sõnata,
Kuid huuled läewad punama –
Kes meesterahwa silma ees
Wõib seista selle ilma sees!

(Grenzstein 1890: 223)

Sõbranõu

(„Amaruśataka“ 70)

Kuule, kulla neiukene,
Nõu kui annan sõbrana:
Kui sul tuleb peiukene,
Kangekaelne ole sa.

Ei ta sellest lugu pea,
Kelle kergest wõidab ta;
Kui ta sulle ülihea,
Külma südant näita sa.

Nõnda sõber, nagu kohus,
Noorta neidu õpetab,
Aga neiu hädaohus
Õpetamist lõpetab:

Ära räägi, inimene,
Ole waiki hauana!
Südames mul armukene –
Iga sõna kuuleb ta!

(Grenzstein 1891: 89)

Sanskritikeelse lüürilise luule autoritele omasel kombel üritab Amaru öelda võimalikult vähe sõnu tarvitades võimalikult palju. Seetõttu kasutab originaal juba värsimõõdu silpide arvu järgimise tõttu lühikesi termineid ja väljendeid, lubades endale siiski pikki (ent mitte liiga keerukaid) liitsõnu, mis sageli on pea terve värsijala pikkused.